

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. minister Schouten
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Datum : 7 oktober 2020
Ons kenmerk : 201007/WB/Smi
Onderwerp : Brandbrief over het huidige stikstofbeleid en de aanstaande kamerbrief
Informatie : Trienke Elshof | 06 10 43 76 00

Geachte minister Schouten,

Sinds vorig najaar zijn wij – LTO Nederland, NAJK, Netwerk Grondig, POV, Agractie, NMV, NVP, BoerenNatuur en Biohuis – met u in overleg over de consequenties die de PAS-uitspraak van de Raad van State heeft voor met name agrarische bedrijven. Onderwerp van gesprek is het bieden van oplossingen voor zowel de problemen die de uitspraak voor de agrarische sector zelf veroorzaakt, alsook de mogelijkheden die de sector kan bieden om Nederland uit de stikstofcrisis te helpen. In deze brief maken wij een tussenstand op met het oog op de kamerbrief over stikstof die u voor medio oktober heeft aangekondigd. Kort en goed stellen we vast dat op verschillende thema's oplossingen eerder verder weg raken dan dichterbij komen, met grote risico's voor de toekomst van de familiebedrijven die onze sector kenmerken.

Samengevat:

- De agrarische sector kan, en is bereid stikstofemissies te reduceren. Een aantal randvoorwaarden is voor ons van toepassing, zoals:
 - o maatregelen moeten ondernemers positief prikkelen om hierin te investeren met een passende terugverdiensijd;
 - o maatregelen moeten kosteneffectief zijn;
 - o maatregelen moeten proportioneel en technisch uitvoerbaar zijn rekening houdend met voorlopers;
 - o maatregelen moeten in financieel opzicht de draagkracht van toekomstgerichte familiebedrijven niet aantasten.

Technieken en kennis voor emissiereductie zijn beschikbaar en in ontwikkeling. Door hier met beleid en passende financiering vol op in te zetten is veel te bereiken. De randvoorwaarden om te investeren worden echter niet ingevuld door dit kabinet.

- Voor de varkenshouderij is het Sectorplan Vitalisering Varkenshouderij leidend en vindt reductie via die lijn plaats.
- Legalisering van meldingen en bedrijven die niet over een toereikende Natuurbeschermingswetvergunning beschikken is van groot maatschappelijk belang. Dit gaat niet alleen om agrarische bedrijven, maar vooral ook om bedrijven buiten onze sector: in de industrie en in het MKB. Om legalisering te realiseren zou een ADC-toets op zijn plaats zijn. Het kabinet ziet echter de oplossing voor legalisering van deze bedrijven in het gebruiken van vergunde ruimte van bestaande bedrijven. Het oplossen van het probleem wordt in feite op het bord van de bedrijven mét vergunning gelegd. Daarmee verschuift de verantwoordelijkheid voor legalisering die het Rijk aanvankelijk op zich had genomen naar vooral de agrarische sector. Dat is onterecht.

- Het ontbreekt hierdoor bovendien aan uitzicht op legalisering. Dit is onacceptabel omdat desbetreffende bedrijven worden bevroren door dreiging van handhaving en financieringsproblemen die hen boven het hoofd hangen. Bedrijfsovername is hierdoor onmogelijk. Daarmee zet het kabinet de toekomst van de agrarische sector op het spel.
- Extern salderen wordt door provincies gewoon mogelijk gemaakt ondanks het feit dat melders en bedrijven die niet beschikken over een Natuurbeschermingswetvergunning niet zijn gelegaliseerd. De provincies verwijzen terecht de agrarische sector door naar het Rijk, want daar zou dit geregeld worden. Daar loopt het vast. Het gevolg is dat zowel provincies en als het Rijk de juridische positie van deze bedrijven enorm verzwakken.
- Een goed systeem is nodig om alle stikstofreductie te labelen, monitoren en te waarborgen. Dit moet snel worden gerealiseerd door middel van een deugdelijk Stikstof Depositie Registratie Systeem (SDRS), omdat:
 - o registratie een essentiële tool is in de gebiedsgerichte aanpak - alle sectoren moeten immers bijdragen aan reductie en moeten worden betrokken bij het inzetten van vrijgekomen ruimte ten behoeve van natuur en economische ontwikkeling;
 - o een goed registratiesysteem is nodig om weglekverliezen bij extern salderen tegen te gaan.
- Wij zien echter een ratjetoe aan registratiesystemen in ontwikkeling: een landelijk systeem en 12 provinciale systemen. Dit helpt een succesvolle gebiedsgerichte aanpak niet.
- Reductiemaatregelen op het gebied van voermanagement, beweiden en bemesten leveren bij een juiste inzet snel reductiewinst op. Deze maatregelen kunnen volgens het huidige beleid niet worden ingerekend in een landelijk aanpak, noch in een gebiedsgerichte aanpak. Daarentegen worden volgens onze interpretatie de vele tragere reductie-effecten van stalmaatregelen en bedrijfsbeëindiging wel inrekenbaar gemaakt voor de landelijke aanpak, maar wederom niet voor een gebiedsgerichte aanpak. Een effectieve mix van gebiedsgerichte maatregelen is aldus niet te realiseren waardoor een gebiedsgerichte aanpak kansloos is. Het gevolg is dat provincies bij de uitvoering in hun hemd worden gezet.
- Opkoop van bedrijven is duur en oneconomisch. Het hiervoor gereserveerde budget kan economischer en met meer reductieresultaat ingezet worden voor verduurzaming door grootschalige uitrol van investeringen in bestaande bedrijven.
- Al deze onzekerheden en onduidelijkheden leiden er ook toe dat de bereidheid om vanuit de landbouw ook onze verantwoordelijkheid te nemen voor herstel van natuur en landschap op onze eigen bedrijven ernstig onderdruk komt te staan.

De grote zorg!

De tussenbalans opmakend concluderen wij dat de kracht van de agrarische sector om uit de stikstofcrisis te komen met de huidige aanpak niet voldoende wordt benut. Door de geringe voortgang verdiept het probleem, met grote economische schade voor zowel agrarische bedrijven als andere bedrijvigheid. Wij zien het risico dat maatregelen worden genomen die een verdere verwijdering tussen de overheid en de agrarische sector veroorzaken. Dat willen we graag voorkomen, daarom sturen we deze brandbrief.

Wat willen wij wel?

De agrarische sector is een sterke sector die in tijden van economische crisis een stabiele factor is voor de Nederlandse economie. Wij willen graag onze innovatiekracht inzetten om Nederland uit de stikstofcrisis te halen, maar vooral uit de economische crisis waar ons land zich nu in bevindt. Met die innovatiekracht kan de agrarische sector ook de vergunningverlening weer op gang brengen. Neem ons mee in het maken van een sterke fundering voor het stikstofbeleid waarin de juiste randvoorwaarden zijn geschapen. Door de kennis, vaardigheden en ervaringen van de sector te benutten kunnen we hier handen en voeten aan geven, op zowel landelijk als provinciaal niveau!

Ons verzoek

Wij verzoeken u dan ook, met klem, om met ons bestuurlijk in gesprek te gaan en de huidige lijn te heroverwegen en op bovengenoemde punten bij te stellen. Ook verzoeken wij dit te doen, alvorens u de op korte termijn geplande kamerbrief over het stikstofdossier uitstuurt. Dit om 'ongelukken' te voorkomen en te werken aan een gedragen stikstofbeleid. Neem onze uitgestoken hand ter harte!

Met vriendelijke groet,

NAJK	LTO Nederland, waaronder:	POV
Agractie	LTO Melkveehouderij	NMV
Netwerk Grondig	LTO Pluimveehouderij	NVP
Biohuis	LTO Kalverhouderij	BoerenNatuur

Bijlage

Casus: hoe bedrijfsovername vastloopt door stikstofonzekerheid

Casus: hoe bedrijfsovername vastloopt door stikstofonzekerheid

Onder de leden van het NAJK zijn nogal wat jonge boeren en boerinnen die ten tijde van de PAS een melding hebben ingediend. Dit was voor hen de enige mogelijkheid om te voldoen aan de Wet Natuurbescherming. De situatie van één van hen wordt hieronder toegelicht. We noemen hem Erik – niet zijn echte naam, omdat het NAJK bang is dat er door natuurorganisaties als MOB direct een handhavingprocedure tegen deze persoon wordt ingediend als zijn naam bekend is. Dit kan mogelijk weer leiden tot sluiting van zijn bedrijf, omdat dit lid geen geldige Natuurbeschermingswetvergunning heeft.

In 2012 besloot Erik, een Groningse jonge boer, om in het familiebedrijf te stappen. Tussen 2012 en 2020 is er door deze jonge boer veel geïnvesteerd in landbouwgrond, fosfaatrechten en verduurzaming om het bedrijf klaar te maken voor de bedrijfsovername en de toekomst daarna. In 2015 diende Erik een melding in bij de provincie Groningen, zodat hij voldeed aan de Wet Natuurbescherming. Een Natuurbeschermingswetvergunning aanvragen kon niet, omdat het PAS hem dit verbod. Zijn stikstofuitstoot was te laag om in aanmerking te komen voor een Natuurbeschermingswetvergunning.

Toen kwam de uitspraak van de Raad van State op 29 mei 2019. Het PAS werd afgeschoten, en in één keer werden alle meldingen ongeldig verklaard. Ook het bedrijf van Erik werd illegaal in het licht van de Wet Natuurbescherming. Hij werd hier, logischerwijs, ontzettend ongerust door. Toen minister Schouten eind 2019 beloofde dat ze garant stond voor het legaliseren van melders en bedrijven zonder een geldige Natuurbeschermingswetvergunning, bedrijven die altijd te goeder trouw hebben gehandeld, was Erik opgelucht. Het zou nu goed komen, ook voor jonge boeren zoals hij.

Vorige maand was de bank op bezoek. Onderwerp van gesprek was de financieringsaanvraag voor de bedrijfsovername. Het gesprek ging niet goed. De bank gaf aan niets voor deze jonge boer te kunnen betekenen als hij niet beschikte over een geldige Natuurbeschermingswetvergunning. Toen de meldingen nog legaal waren, was dit ook voor een bank voldoende. Nu is dat niet meer het geval. Zelfs de uitspraken van de minister dat meldingen worden gelegaliseerd waren niet voldoende voor de bank om de financiering te verstrekken. Eerst moest legalisatie plaatsvinden.

Erik heeft zich verdiept in de legalisatiestrategie van dit kabinet. Het kabinet heeft bedacht dat er drie maatregelen kunnen worden gebruikt voor de legalisatie van zijn bedrijf:

1. Sanering van varkensbedrijven
2. Sanering van piekbelasters
3. Het aanpassen van stalsystemen van bedrijven die wel een geldige Natuurbeschermingswetvergunning hebben.

Dit moet stikstofwinst opleveren waarmee het kabinet zijn bedrijf denkt te legaliseren. Erik is er toen achter gekomen dat alle drie deze opties voor hem geen oplossing gaan bieden. De sanering van varkensbedrijven is niet uitgevoerd in zijn provincie Groningen. In zijn omgeving zijn geen piekbelasters die uitgekocht kunnen worden. Tevens bevindt hij zich in een gebied waar alleen maar bedrijven zitten die ofwel ten tijde van de PAS een melding hebben ingediend ofwel geen Natuurbeschermingswetvergunning hebben aangevraagd en te goeder trouw hebben gehandeld. Dit betekent dat er geen bedrijven in zijn buurt zitten met een gewenste Natuurbeschermingswetvergunning die hun stalsystemen aan kunnen passen, zodat hij gelegaliseerd zou kunnen worden met de hierdoor gerealiseerde stikstofbesparing. Los van het feit dat hij

het onterecht vindt dat zijn burens dan in principe zouden moeten opdraaien voor zijn probleem, kan deze oplossing hem niks bieden.

In Groningen alleen al zijn 223 bedrijven met een melding. Die bedrijven zitten net als hij met hetzelfde probleem. Erik ziet het somber in, omdat de legalisatie van zijn bedrijf door het beleid van dit kabinet verder weg is komen te staan dan ooit. Bedrijfsovername, en daarmee het toekomstperspectief van hem als jonge boer, helaas ook!